

ויקרא

„הרי עלי עולה או שלמים כבש“ (וכיו"ב)
— ס'איז דאך פאראן דער ציוויי „מוצא
שפתיך תשמור ועשית כאשר נדרת“⁸, און
וויבאלד אז ער האט געזאגט „קטן“ (א
כבש), דארף ער דאך מקיים זיין נדרו
(ועשית כאשר נדרת), און ווען ער
ברענגט א גדול („איל“ במקום „כבש“⁹)
האט ער דאך ניט געטאן „כאשר נדרת“?
זיינען פאראן אין דעם צוויי אופנים ווי
דאס צו לערנען:

(א) מצד הגבירא — בשעת ער האט נודר
געווען א קטן, נעמט מען אן אז זיין כוונה
איז ניט געווען אויף צו ברענגען דוקא א
קטן, ניט קיין גדול, נאר אז ער זאל ברענג-
ען ניט ווייניקער דערפון; ער האט גע-
מיינט אז ער זאל ברענגען לכל הפחות א
קטן¹⁰, און דעריבער, ווען ער ברענגט
דעם גדול איז ער מקיים נדרו, ווייל
(אויך) צו דעם האט ער מכוון געווען.

(ב) מצד החפצא — דער גבירא האט
טאקע געזאגט און געמיינט א קטן, א כבש
וכיו"ב; וויבאלד אבער „יש בכלל מרובה
מועט“¹¹ (ע"ד ווי „יש בכלל מאתים
מנה“¹²), איז ווען ער ברענגט א גדול (א

א. אין הלכות מעשה הקרבנות
פסקינט דער רמב"ם: הנודר² גדול והביא
קטן לא יצא, קטן והביא גדול יצא, כיצד
אמר הרי עלי עולה או שלמים כבש והביא
איל או שנדר עגל והביא שור גדי והביא
שעיר יצא.

דער מקור פון דברי הרמב"ם איז ווי
אנגעצייכנט אין כסף משנה — די משנה
אין מנחות³ וואס זאגט: (הנודר) גדול
והביא קטן (איז לכו"ע) לא יצא. קטן
והביא גדול (איז א מחלוקת, לויט די
רבנן) יצא רבי אומר לא יצא, און דער
רמב"ם פסקינט ווי די רבנן.

[און דער רמב"ם ברענגט די דוגמאות
„כבש והביא איל . . עגל והביא שור גדי
והביא שעיר“ — ווייל דער רמב"ם
פסקינט אז דאס וואס „קטן והביא גדול
יצא“ איז דאס בלויז ווען ביידע זיינען פון
מין אחד (אבער ניט פון צוויי מינים)⁴
און ווי ער זאגט ווייטער מפורש אין
פרק⁶].

דארף מען האבן א הסברה: ווי אזוי איז
מען יוצא מיט אן איל בשעת ער זאגט

(1) רפ"ז.

(2) להעיר שבפרשת קרבנות בפרשתנו מתחיל
בקרבתנו נדבה (פרש"י פרשתנו א. ב. וראה גם פרש"י
ב. א, ורק אח"ז ד, א ואילך) באו הדינים כו' ע"ד
קרבנות חובה [אלא שבאמצע קרבנות נדבה בסוף
הפרשה ע"ד מנחות, בא גם ע"ד מנחת חובה אחת (ב,
יד:טז. וראה גם פרש"י שם, יב)]. וראה לקמן בפנים
סעף ח.

(3) קו. ב.

(4) ראה גם פ"י רבינו גרשום שם סע"ב. רש"י שם
קח, א ד"ה כיחידאה.

(5) ראה תוס' שם קו, סע"ב ד"ה ורבי. ושקוט'
במפרשים ובהנסמן לקמן הערה 10.

(6) שם ה"ט. וראה ראב"ד וכס"מ שם.

(7) תצא כג. כד.

(8) והרמב"ם מונה אותה במנין מ"ע של תורה (הל'
נדרים פ"א הי"ד. סהמ"צ (ומנין המצות בריש ס' הי"ד)
מ"ע צד).

(9) ראה ב"ק (סה, ב): טלה ונעשה איל עגל ונעשה
שור נעשה שינוי בידו. וראה תוד"ה איל שם.

(10) ראה ביאור הרי"ף פערלא לסהמ"צ רס"א ח"א
עשה קפד-קפה בסופו (תג, א).

(11) ל' רש"י מנחות שם, כ ד"ה ממה נפשך. רע"ב
מנחות פ"ג מ"ז בטעם דרבנן. וכ"כ בקרית ספר
להמבי"ט על הרמב"ם כאן הטעם דיצא.

(12) ב"ק עד, א. ב"ב מא, ב. ויש"נ. רמב"ם הל' עדות
פ"ג ה"ג.

למימר לא הכי נדר¹⁷, און מ'זאגט ניט אז „בכלל מרובה מועט“ — איז ניט מסתבר צו זאגן, אז לויט דער מסקנא איז דער חידוש בטעם הדיו פארוואס „קטן והביא גדול יצא“ — ווייל „בכלל מרובה מועט“¹⁸.

ועד"ז איז ניט גלאטיק צו זאגן אז דער חילוק וחידוש (אין דער צריכותא) איז — אז דער גברא „הכי נדר“ ווען דברים שבפיו — זיינען ניט אזוי.

ג. אויך פאדערט זיך ביאור:

לויט ביידע אופנים הנ"ל [(א) אז דער גברא האט מלכתחילה נאך מגביל גע- ווען א שיעור למטה, (ב) אז יש בכלל מרובה מועט] — איז מסתבר לומר, אז בשעת „נדר קטן“, מעג ער לכתחילה ברענגען א „גדול“.

און וויבאלד אז „הרצה“¹⁹ לזכות עצמו יכוף יצרו הרע וירחיב ידו ויביא קרבנו מן היפה המשובח ביותר שבאותו המין²⁰ שיביא ממנו הרי נאמר בתורה²¹ והבל הביא גם הוא מבכורות צאנו ומחלביהן כו' וכן הוא אומר²² כל חלב לה' וגו'²³; נאכמער: בנוגע צו א קרבן שטייט²⁴ אז מ'זאל ברענגען „מבחר נדריכם“²⁵,

איל במקום כבש וכיו"ב) איז אין דעם נכלל א קטן (ער האט נאך מוסיף געווען בנדרו), איז נתקיים נדרו.

ב. ס'איז אבער ניט מספיק:

מעין מחלוקת זו איז אויך דא פריער אין דער משנה ביי מנחות¹³: „פירשתי מנחה של עשרונים ואיני יודע כמה פירשתי יביא ששים עשרון רבי אומר יביא מנחות של עשרונות מאחד ועד ששים“, און בטעם מחלוקתם ברענגט די גמרא¹⁴ כמה דיעות, ולבסוף דעת רב אשי „בקטן והביא גדול קמיפלגי רבנן סברי קטן והביא גדול יצא“ („וזה אינמי לא נדר אלא שלשה עשרונות ומייתי חמשה לנדרו יצא“¹⁵) ורבי סבר לא יצא,

און די גמרא איז ממשיך „והא איפלגו בה חדא זמנא דתנן קטן והביא גדול יצא רבי אומר לא יצא“, און די גמרא ענט- פערט „צריכא דאי אתמר בהא (ביי מנחות) בהא קא אמרי רבנן משום דאידי ואידי קומץ הוא (בין מנחה גדולה בין מנחה קטנה חד קומץ מקריב“¹⁶) אבל התם דקא נפיש אימורין אימא מודו ל' לרבי „אימורין דגדול נפיש מדקטן, ואיכא למימר לא הכי נדר בההוא קאמר (רבנן) לא יצא דנפיש אימורין ידידי“¹⁶) ואי אתמר בההיא (ביי קרבנות) בההיא קאמר רבי אבל בהא (דמנחות) אימא מודי להו לרבנן צריכא“.

און וויבאלד אז ס'איז דא א קט"ד דכיוון — „אימורין דגדול נפיש מדקטן ואיכא

17) ובפרט לפי רגמ"ה שם (קו, סעי'ב), „דאימורין דפר נפיש מדעגל דהוה לגבוה טפי ממה דנדר“, ולא כפרש"י „ואיכא למימר לא הכי נדר“.

18) וראה לקמן הערה 37.

19) רמב"ם סוף הל' איסורי מזבח.

20) ראה רמב"ם הל' מעה"ק פט"ז הי"ג ובלח"מ שם ה"ג.

21) בראשית ד, ד.

22) פירשתי ג, טז.

23) וראה לקו"ש חט"ז ס"ע 23 ואילך.

24) ראה יב, יא.

25) פרש"י שם. וראה פרש"י למשנה מנחות קח, ב (ד"ה הגדול), בטעם הדיו „פירשתי ואיני יודע מה כו' הגדול שבהו הקדש“ — דמסתמא מוטב שבהו הקדש דכתיב מבחר נדריכם. וראה רמב"ם (ולח"מ)

13) מנחות קד, ב.

14) שם קו, ב.

15) פרש"י שם. ומסיק בפרש"י שם „ולא בעי אתנוי מיד" (והיינו, מסקנת הגמ' — דעת ר' אשי). וראה רע"ב במשנה מנחות שם מ"ב ד"ה יביא ובתוספת חדשים שם.

16) פרש"י שם.

ריחם עליו ופטרו בכך אינו בדין שידחוק עצמו להביא ביותר מה שתשיג ידו³⁴.

אבער דאס האט ניט קיין שייכות לנדויד, ווייל דאָרט רעדט זיך בנוגע קרבנות וואָס (א) חיוב התורה עליו (ניט מצד נדרו), וואָס דוקא בזה פאָסט סברת החינוך הנ"ל. (ב) קרבן עשיר ועני וועלכע זיינען מינים שונים: בהמות, עופות, ביז דלי דלות (א מנחה — וואָס איז עשירת האִיפה סולח).

משא"כ בנדויד רעדט זיך וועגן א קרבן וואָס (א) קומט מחמת נדרו, און (ב) רעדט וועגן קטן וגדול אין דעם זעלבן מין³⁵.

ומזה מובן, אַז ווען נדר קטן מיינט ער ניט אויך אַ גדול, ועד"ז בה"חפצא" דהקרבן — איז אין אַ קרבן גדול ניט נכלל אַ קרבן קטן. און ס'איז מובן דער חילוק צווישן דעם און דאָס וואָס מ'זאָגט יש בכלל מאתים מנה: דאָרטן איז עס דאָך אַן ענין שבמציאות, שבכלל מאתים יש מנה במציאות. משא"כ בנדויד, ווען ער איז מקריב אַ שור איז אין דעם ניטאָ³⁶ אַן עגל³⁷.

ועפ"ז הדרא קושיא לדוכתא — וואָס איז דער טעם פונעם דין „קטן והביא גדול יצא“?

איז אויב מ'זאל אָננעמען די הסברות הנ"ל, דאָרף לכאורה אויסקומען, אַז ווען נדר קטן איז לכתחילה דאָרף ער (עכ"פ — כדאי ער זאל) ברענגען אַ גדול (מצד „כל חלב לה")²⁶.

אבער פון פשטות לשון הרמב"ם „קטן והביא גדול יצא“ (און אפילו ניט ווי ער זאָגט ווייטער לגבי נדבה²⁷ (ווי לשון המשנה²⁸), „אם נדר כבש ונפסל אם רצה יביא בדמיו איל" (29) איז משמע, אַז דאָס איז ניט קיין דין לכתחילה, נאָר³⁰ בלויז אַז בדיעבד יצא³¹.

[בנוגע צו קרבן עולה ויורד וואָס קומט אויף ד' חטאים³² שטייט אין חינוך³³, אַז „אם הוא עני והביא כשבה או שעירה לא יצא י"ח והטעם לפי שאחר שהאל ב"ה

שם. וראה לקו"ש ח"ב ע' 130 והערה 11 שם. ושו"נ לקו"ש חט"ו שם. ובארוכה לקמן ע' 8 ואילך.
(26) ובמלש"כ ממש הר"ש (והרא"ש) גבי „מצורע עני שהביא קרבן עשיר יצא“ (נגעים פי"ד מ"ב): אפילו לכתחילה מביא ותבא עליו ברכה — שהרי שם מדובר בקרבן שהתורה חייבתו בזה קרבן עשיר או עני. וראה לקמן בפנים. ובביאור הרי"ף שבעה ערה 10, 34.

(27) הל' מעשה הקרבנות שם הי"ז.

(28) מנחות קח, סע"א.

(29) ועד"ז כתב (במשנה ו') הרמב"ם שם באיל „איל זה עולה ונפל בו מום אם רצה יביא בדמיו כבש“.

(30) אף ש"ל שמדבר כאן רק בדין הנדר וקיומו ולא בדין (הנוסף) דכל חלב לה', וכדלהלן ברמב"ם שם הי"ד. אבל שם מובן זה בלשוננו גופא, ואינו חייב להביא היפה השמן ביותר שאין שם למעלה ממנו אלא יביא הבינוני ואם הביא הכחוש יצא ידי נדרו, ולהעיר שהרמב"ם כתב כאן „יצא“ סתם, ולא כמו בה"ב וה"ד „יצא ידי נדרו“.

(31) ולכאורה י"ל דלשון „יצא“ הוא איידי דתני ברישא לא יצא תנא בסיפא יצא (וכמ"ש הר"ש והרא"ש (שבעה ערה 26) לגבי לשון המשנה נגעים שם). אבל לכאן אייז מספיק לתרץ בנוגע להרמב"ם, שהוא בתראי (לגבי המשנה) והי"ל לפרש יותר, ובפרט ע"פ הדיוע גדול דיוק לשונו בספרו.

(32) פרשתנו ה, א ואילך.

(33) מצוה ככג.

(34) וכבר הקשה עליו (במנחת חינוך ו') בהגהות משנה למלך לחינוך שם (נדפס בסוף הספר). וראה ביאור הרי"ף פערלא שם מ"ע קמ"קמה (שפח, ב) דמפרש הכוונה בחינוך דלא יצא ידי חובתו כראוי.
(35) ראה ביאור הרי"ף פערלא (הניל הערה 10).
(36) ראה לעיל הערה 9.

(37) ולשון (רש"י ו') הרע"ב שכתב כן בטעם דרבנן „בכלל מרובה מועט“ (את"ל שהכוונה כפשוטו — אבל ראה לקמן הערה 42), אולי י"ל כי ס"ל דגם למסקנא הנודר קטן והביא גדול הוא מצד האימורין דנפיש, ובוה אפ"ל דבכלל מרובה מועט. משא"כ להרמב"ם י"ל דס"ל שהוא מצד כללות הקרבן — איל במקום כבש (ולא רק מצד האימורין שמקריבין ע"ג המזבח), ובוה לא מתאים (כ"כ) לומר „בכלל מרובה מועט“.

רבי האלט אז מען רעכנט זיך נאך מיט „מוצא שפתיך“ — דיבור פון דער תוכן הנדר (כאשר נדרת) איז מוגבל און מוגדר דורך'ן לשון וואס ער האט ארויס- גערעדט מפי;

משא"כ די רבנן האלטן אז דער עיקר איז — „ועשית כאשר נדרת“, מקיים זיין תוכן הנדר, אע"פ וואס דאס איז נישט בהתאם (כ"כ) מיטן לשון וואס ער האט ארויסגערעדט (מוצא שפתיך). ד.ה. דער מקיים זיין דעם נדר בדיוק לויט „מוצא שפתיך“ איז נישט לעיכובא.

[ואולי לשיטתייהו, וואס מען געפינט בכמה מקומות בש"ס אין דער מחלוקת פון רבי מיט די רבנן, בנוגע א לשון וואס שטייט אין דער תורה אדער בדברי חז"ל, ועד"ז בלשון בני אדם — אז לדעת רבי מיינט עס כפשוטו ממש ובכל הפרטים, דברים ככתבן; ולדעת רבנן מוז עס נישט זיין כפשוטו הלשון ובכל הפרטים, אויב נאך דאס איז בהתאם צום תוכן הכללי, ווי גערעדט אמאל בארוכה³⁹].

ו. ועד"ז בנדו"ד — „קטן והביא גדול . . הרי עלי . . כבש והביא איל“:

מצד „מוצא שפתיך“ — האט ער דאך געזאגט „הרי עלי . . כבש“ (וואס איז נישט כולל אן איל, כנ"ל); אבער מצד דעם תוכן הנדר — וואס דאס איז א נדר לה"ה⁴⁰ (ביי וועלכן ס'איז דא דער ציווי „כל חלב לה"ה" און „מבחר נדריכם“) — נעמט מען אן, אז תוכן נדרו איז צו ברענגען א קרבן צום אויבערשטן פון מין הצאן. דאס וואס ער האט בפועל, געזאגט בפיו „כבש“ איז בלויז מצד א מניעה צדדית — ווייל לא

ד. וועט מען דאס פארשטיין בהקדם הביאור אין לשון הרמב"ם אין דער „כותרת" פון הלכות נדרים — אז די מצוה איז „שישמור מוצא שפתיו ויעשה כמו שנדר“, דלכאורה איז דאס אן אריכות יתירה (וכפל לשון).

[ולהעיר — אין מנין המצות בריש ספר היד³⁸ זאגט דער רמב"ם בלויז איין ענין — „לקיים אדם כל מה שיוציא בשפתיו כו" — כי שם ענינו וסגנונו קיצור נמרץ].

אע"פ אז דאס איז ע"פ לשון הכתוב „מוצא שפתיך תשמור ועשית כאשר נדרת“ — וסגנונו של הרמב"ם בספר היד צו מעתיק זיין לשונות הכתובים. — איז אבער דוחק (קצת) זאגן אזוי אויב עס איז כלל נישט א נפק"מ להלכה.

ולכן מסתבר לומר אז עס איז נישט סתם א כפל לשון, נאך דאס זיינען צוויי דינים (חיובים): א) שישמור מוצא שפתיו (מוצא שפתיך תשמור), ב) ויעשה כמו שנדר (ועשית כאשר נדרת).

והביאור בזה: אין יעדן נדר זיינען פא- ראן צוויי ענינים: א) דיבור פון — די ווערטער וואס ער האט ארויסגערעדט. ב) דער תוכן פון זיין דיבור, נדר.

און דאס זיינען די צוויי ענינים אין פסוק: א) מוצא שפתיך תשמור — די ווערטער וואס ער האט ארויסגערעדט. ב) ועשית כאשר נדרת — מקיים זיין תוכן נדרו.

ה. ועפ"ז יש לבאר די מחלוקת צווישן רבי מיט די רבנן (ביי נדר קטן והביא גדול: יצא אדער לא יצא), אז דאס איז פארבונדן ווי מען לערנט דעם גדר החיוב פון „ועשית כאשר נדרת“:

(39) ראה לקו"ש ח"ז ע' 26. ובארוכה — שם ע' 30

ואילן (ובהנשמך שם).

(40) ראה תהלים קטו, יד. שם, יח. וראה רמב"ם סוף הל' נדרים, הובא לקמן בפנים סעיף ז.

דער חילוק צווישן די צוויי פסוקים: „מוצא שפתיך תשמור ועשית כאשר נדרת“ רעדט וועגן נדרי הקדש, משא"כ „ככל היוצא מפיו יעשה“ רעדט וועגן נדרי איסור⁴⁶ [און ווי מען זעט עס אין רמב"ם גופא, אז אין מנין המצות בריש ספר היד, וואו ער ברענגט נאָר דעם פסוק „מוצא שפתיך תשמור ועשית“, זאגט ער אז די מצוה איז — „לקיים אדם כל מה שיוציא בשפתיו מקרבן או בצדקה וכיו"ב" (און דערמאנט נישט נדרי איסור)].

וע"פ הנ"ל (סעיף ו) איז מובן דער חילוק בלשון הכתובים — ביי נדרי איסור שטייט נאָר „ככל היוצא מפיו יעשה“, משא"כ ביי נדרי הקדש שטייט (צוויי פרטים) „מוצא שפתיך תשמור ועשית כאשר נדרת“:

דער חילוק צווישן נדרי איסור און נדרי הקדש איז: ביי נדרי איסור שאַפט זיך דער (תוכן) האיסור אינגאנצן מצד דעם דיבור האדם (לולא זיין דיבור איז נישט קיין איסור), און דערפאַר איז ביי נדרי איסור פאַראַן בלויז איין דין (חיוב) — „ככל היוצא מפיו יעשה“ (וויבאלד אז דיבורו שאַפט דעם איסור).

דאָקעגן ביי נדרי הקדש — איז פעולת הנדר נאָר די חלות — עס זאל חל זיין אויף אים אַ חיוב (שבמציאות) שבתורה — אַ חיוב של קרבן לה' (אדער של צדקה וכיו"ב).

[און ווי גערעדט אַמאָל באַרוכה"י בבי-אור דברי הרמב"ם אין סוף הל' נדרים: אמרו חכמים כל הנודר כאילו בנה במה ואם עבר ונדר מצוה להשאל על נדרו כדי שלא יהא מכשול לפניו, במה דברים

השיגה ידו וכיו"ב — אָבער דער מכוון פון „כבש" איז — מין הצאן⁴⁷.

און דעריבער: לדעת רבי, אז מען רעכנט זיך נאָר מיט „מוצא שפתיך“, איז גדול במקום קטן לא יצא — זיין נדר איז געווען אַ „קטן“, קען ער נישט יוצא זיין נדרו דורך ברענגען אַ קרבן וועלכער איז אַן אַנדער קרבן (גדול) נישט ווי „מוצא שפתיך“:

לדעת רבנן אָבער רעכנט מען זיך בעיקר מיט תוכן נדרו — „ועשית כאשר נדרת“, און דעריבער, אע"פּ אז לכת-חילה זאָגט מען נישט אז ער זאל ברענגען אַ גדול (איל במקום כבש), וואָרום ווי-באַלד אז אמר קרא „מוצא שפתיך תשמור“, דאָרף ער לכתחילה ברענגען ווי „מוצא שפתיך“ —

אָבער בשעת אז הביא גדול (ער האָט געבראַכט אַן איל) איז ער מקיים „ועשית כאשר נדרת“ און איז במילא מקיים די מצות התורה⁴⁸ (ווייל דער פרט פון „מוצא שפתיך תשמור“ איז נישט לעי-כובא).

ז. ויש להמתיק פסק הרמב"ם (כסברת רבנן) — ובהקדם:

ביי דער „מצות עשה של תורה“ וואָס דער רמב"ם זאָגט⁴⁹ „שיקיים אדם . . נדרו בין שה' מנדרי איסור בין שה' מנדרי הקדש“ ברענגט דער רמב"ם צוויי פסוקים: שנאמר „מוצא שפתיך תשמור ועשית כאשר נדרת ונאמר“ ככל היוצא מפיו יעשה.

(41) ונ"ד הנודר סתם מביא מן הגדולים (רמב"ם הל' מעיק פט"ז היג — ראה לח"מ שם).

(42) וי"ל דווקא גם הכוונה בדברי (רש"י ו) הרע"ב בדעת רבנן יש בכלל מרובה מעט.

(43) הל' נדרים פ"א הי"ד.

(44) תצא כג. כד.

(45) מנות ל' ג.

(46) כפשוטו החילוק בהפרשות דממות ותצא

שם. וראה רדב"ז לרמב"ם שם.

(47) ראה באריכה לק"ש לח"ט ע' 36-7.

זיינען כנגד רמ"ח אברים⁵² ושם מצות ל"ת זיינען כנגד שס"ה גידים⁵³, און מיט יעדער מצוה — מצוה מלשון צוותא וחיבור — פארבינדט מען בפרט⁵⁴ דעם אבר (אדער גיד) פרטי מיט דעם אויבערשטן⁵⁵.

דער ענין הקרבנות אבער איז תוכנו וואס דער איד גיט זיך אוועק אינגאנצן, ווערט כולו נתקרב צום אויבערשטן.

[און דאס איז מודגש אויך לויטן ביאור הרמב"ן⁵⁶ אין דעם טעם וואס קרבנות זיינען מכפר, "שיחשוב אדם בעשותו כל אלה כי חטא לאלקיו בגופו ובנפשו וראוי לו שישפך דמו וישרף גופו לולא חסד הבורא שלקח ממנו תמורה". דמו (דה"קרבן) תחת דמו נפש תחת נפש כו". קרבן איז במקום גופו ונפשו, ווייל אין דעם גיט ער איבער זיין גאנצן (גוף ו) נפש לה.

זאת ועוד: דער ענין הקרבנות איז בתוכנו ענין התשובה (כמובן אויך פון דברי הרמב"ן הנ"ל), וואס תשובה איז למעלה מכל המצות און דעריבער ווערן ע"י התשובה נתמלא אלע פגמים וואס זיינען געווארן דורך די עבירות והעדר קיום המ"ע].

ויש לומר אז דאס איז אויך איינער פון די טעמים וואס פרשת קרבנות הויבט זיך אן מיט קרבנות הבאים בנדר ובנדבה, ווי רש"י זאגט גלייך בהתחלת הפרשה⁵⁷ „בקרבת נדבה דיבר הענין", און ערשט

אמורים בנדרי איסור אבל נדרי הקדש מצוה לקיימן ולא ישאל עליהן אלא מדוחק שנאמר⁴⁸ נדרי לה' אשלם —

אז ביי נדרי הקדש, האט זיך ע"י נדרו געשאפט (ניט נאר א חלות חיוב של נדר, נאר) א חלות חיוב שבתורה — של קרבן (וצדקה וכיו"ב), ס'איז געווארן א חפצא של מצוה, און דערפאר „לא ישאל עליהן כו".

און דערפאר איז ביי נדרי הקדש פא-ראן (לפסק הרמב"ם — כדעת רבנו) אויך א דין פון „ועשית כאשר נדרת" — אז מ'איז מקיים דעם נדר אויב נאר עס האט זיך אויסגעפירט דער תוכן ומכוון הנדר (אלס א קרבן לה', או צדקה כו'), אפילו ווען דאס איז ניט גענוי כפי „מוצא שפתך"⁴⁹.

ח. דער ביאור בזה בפנימיות הענינים:

ס'איז ידוע אז קרבן איז מלשון קירוב⁵⁰, ותוכן ענין הקרבנות איז — „אדם כי יקריב (צ"ל) מכס קרבן להו", דאס וואס דער איד ווערט נתקרב צום אויבערשטן, ער איז מקרב (ומקריב) זיינע כחות וחושים צום אויבערשטן.

און דאס איז דער חילוק צווישן קרבנות און אנדערע מצות: מצות זיינען „אברים און גידים" פרטיים, די רמ"ח מ"ע

(48) נסמן לעיל הערה 40.

(49) ובפרט ד. נדרים ונדבות. . . אם גמר בלבו ולא הוציא בשפתיו כלום חייב כיצד גמר בלבו שזו עולה או שביא עולה הרי"ז חייב להביא שנאמר. . . בנדיבות לב יתחייב להביא. וכן כל כיוצא בזה מנדרי קדשים ונדבות (רמב"ם הל' מעה"ק פי"ד הי"ב).

(50) ראה ס' הבהיר ס' מו (קט). ועייג'כ זח"ג ה, רע"א. של"ה מס' תענית (ריא, ב). פעה"ש התפלה פ"ה.

(51) כתורת אדה"ז (היום יום' י"ב אדר שני. ועוד).

(52) רמב"ם בסוף הקדמתו לספר היד ובהקדמתו לטהמ"צ (ממכות כג, סע"ב. וראה תנחומא תצא ב).

(53) זח"א קע, ב.

(54) נוסף על ענין הכללי — קדשנו במצותיו, הצוותא.

(55) ראה לקרי' עה"פ חמ"ם תהי' (נצבים מה, ג).

(56) פרשתנו א, ט. וראה גם של"ה שם — מרקנטי.

(57) ראה בהנסמן בהערה 2.

דערנאך איז די תורה ממשיך בקרבן חטאת ואשם — קרבנות חובה⁵⁸,

ווייל דער ענין אין קרבנות איז וואס ע"ז ווערט א איד נתקרב כולו לה' און דאס דריקט זיך אויס ניט אזוי בקרבנות חובה [מצד דעם וואס ס'איז א חובה, הערט זיך אן אין דעם בעיקר דער קיום ציווי ה' צו ברענגען א חטאת אדער אשם אויף א חטא וכיו"ב], נאר אין קרבנות נדבה וואס א איד איז זיך מתקרב לה' בנדיבות לבו.

ט. ועפ"ז יש לבאר בנדוד וואס הנודר קטן והביא גדול יצא:

ווען א איד איז נודר א קרבן, איז דאך תוכנו וענינו ניט דאס וואס ער קומט מקיים זיין א מצוה פרטית («מוצא שפתיך תשמור» וכיו"ב), נאר, כנ"ל, דער ענין הכללי פון מקריב זיין זיך, אינגאנצן אוועקגעבן זיך צום איבערשטן

[ובלשון רז"ל⁵⁹ בנוגע צום לשון „נפש“⁶⁰ וואס שטייט ביי קרבן מנחה של נדבה, „אמר הקב"ה מי דרכו להביא מנחה עני מעלה אני עליו כאילו הקריב נפשו לפני“.

ו"ל אז די הוספה „מעלה אני עליו“ איז למעליותא — אז ער האט אין דעם אויך א נתינת כח מלמעלה, זיין „הקריב נפשו“ איז נאך מער ווי עס קען זיין מצד כחו ועבודתו — עס קומט צו וואס „הקב"ה מעלה עליו“],

ובמילא איז דער קיום פון דער מצוה פרטית דא — ווערט ער נכלל אין דער מצוה כללית — דער צוותא וחיבור כללי, פון דעם אידו, ע"ז נדבת והקרבת הקרבנות, מיטן איבערשטן.

(58) ראה גם לקו"ש ח"ז ע' 12 ואילך.

(59) מנחות קד, ב. הובא בפרש"י פרשתנו ב, א (בשנינויים).

(60) פרשתנו שם.

און דעריבער איז דא נוגע בעיקר דער תוכן וענין הכללי, דאס וואס דער איד גיט זיך אוועק אינגאנצן ובמילא ווערט ער נתקרב לה' לגמרי.

י. ע"פ זה יש לבאר בהלשון „קטן“ און „גדול“ ברוחניות הענינים:

בתחלת העבודה האלט דער איד במצב של קטנות, וויבאלד אבער אז דאס איז פארבונדן מיטן ענין הקרבנות, מיטן נתקרב ווערן נפשו (כולו) צו אלקות, און מקריב זיין זיך, איז דאס פארבונדן מיט קירוב וקרוב (דכולו) „גדול“ (ע"ד המ"בואר⁶¹ אין דער שייכות צווישן יראה תתאה (קבלת עול) מיט יראה עילאה).

און דערפאר „והביא גדול“ — דאס ברענגט צו דער הקרבה וקירוב באופן של גדלות, אז אויך בגילוי ובכל כחות נפשו ווערט ער אינגאנצן נתקרב לה'.

און דורך עסק בתורת הקרבנות ווערט דאך כאילו הקריב קרבן⁶² און „תלמיד חכמים העסוקין בהלכות עבודה מעלה עליהם הכתוב כאילו נבנה מקדש בימיהם“⁶³, און פון דעם „כאילו“ ווערט דער „נבנה מקדש“ בפועל, בביאת משיח צדקנו, ושם („הקריב קרבן“ בפועל ויתרה מזה —) נקריב לפניך כמצות רצונך⁶⁴, בבית המקדש השלישי שיבנה במהרה בימינו ממש.

(משיחת י"ג תשרי תשמ"ה)

(61) תו"א קיד, ד. ביאורו פא, אי.ב. קונטרס העבודה פ"ג ע' 18.

(62) ראה מנחות קי, א. וראה בארוכה לקו"ש ח"ח ע' 413 ואילך ובהערות שם.

(63) מנחות שם.

(64) ראה תו"א ר"פ ויחי. וכנה תרל"ז פ"ז ואילך.

ויקרא ב

לערנט מען אָפּ פון פסוקי (ווי דער רמב"ם האָט שוין געבראַכט אין די הלכות פריער⁸) „מבחר נדריך (נדרין כס"ג) — היינט וואָס איז דאָ די נייע הלכה וואָס דער רמב"ם איז מוסיף ומחדש, וועלכע (א) ווערט אָפּגעלערנט דערפון וואָס „נמנו" די דרגות ומינים אין שמנים, (ב) איז פאַרבונדן מיט רצון האדם („הרוצה לזכות עצמו") און (ג) ער ברענגט אויף דעם נאָך ראיות „הרי נאמר בתורה והבל גוי" און „כל חלב לה' וגו'?"

ב. בפשטות קען מען לערנען אז אין דעם ענין פון „מז המובחר" ביי קרבנות זיינען פאַראַן כמה דרגות¹⁰, ווי ס'איז משמע אין רמב"ם גופא: ס'איז דאָ דער נידעריקער סוג מובחר וועלכער מוז זיין אין קרבן; אָן דעם איז עס אסור למזבח (כאָטש עס איז ניט קיין בעל מום).

11 ווי דער רמב"ם זאָגט אין פרק ב' ¹¹ „ארבעה חוליים אחרים (מי שב- לובן עינו יבלת שאין בו שער, אם נגממו קרניו כו') אם נמצא אחד מהם בבהמה אין מקריבין אותה לפי שאינה מן המוב- חר¹² והכתוב אומר מבחר נדריך."

(7) ראה יב. יא.

(8) פ"ב ה"ח.

(9) כצ"ל לאורה ככתוב.

(10) נוסף על הדין „מובחרין שכ' הרמב"ם בריש ההלכות (רפ"א), ש"ל שהוא פרט בתמימים, כמובן מזה שכללם ביחד „מצות עשה להיות כל הקרבנות תמימין ומובחרין שנאמר תמים יהי לרצון זו מ"ע (ועד"ז הוא בריש פ"ז שם). או שהוא ענין בפ"ע — ראה לקו"ש ח"ב ע' 130 בהערות. ואכ"מ.

(11) ה"ח.

(12) אבל „הזקן . . החולה כשהוא רועד מפני חוליו וכשלוון כח"ו הרי"ז מום (ולא רק אינו מן המובחר) — רמב"ם ה' ביאת מקדש פ"ז ה"ב.

א. אין סוף הלכות איסורי מזבח, נאָכדעם ווי דער רמב"ם רעכנט אויס די מיני שמנים וואָס זיינען כשירין למנורה און פירט אויס „אבל למנחות כולן כשירין"¹ — איז דער רמב"ם ממשיך בהלכה בפ"ע²:

ומאחר שכולן כשרין למנחות למה נמנו כדי לידע יפה שאין למעלה ממנו והשוה והפחות שהרוצה לזכות עצמו יכוף יצרו הרע וירחיב ידו ויביא קרבנו מן היפה המשובח ביותר שבאותו המין שיביא ממנו. הרי נאמר בתורה והבל הביא גם הוא מבכורות צאנו ומחלביהן וישע ה' אל הבל ואל מנחתו. והוא הדין בכל דבר שהוא לשם האל הטוב שיהי' מן הנאה והטוב. אם בנה בית תפלה יהי' נאה מבית ישיבתו. האכיל רעב יאכיל מן הטוב והמתוק שבשולחנו. כסה ערום יכסה מן היפה שבכסותו. הקדיש דבר יקדיש מן היפה שבנכסיו וכן הוא אומר³ כל חלב לה' וגו'.

דאָרף מען פאַרשטיין: דעם דין אָז מ'דאָרף ברענגען „מז המובחר" האָט שוין דער רמב"ם געזאָגט פריער אין תחילת הפרק⁴: „לא כל דבר שאינו פסול מביא אותו לכתחילה כו' אלא כל שיביא לקרבן יביא מן המובחר". און דאָס

(1) פ"ז ה"ח.

(2) ה"א.

(3) בראשית ד, ד.

(4) פרשתנו ג, טז.

(5) בשו"ע י"ד סוס רמח הועתק ל' הרמב"ם (מלבד התחלתו „ומאחר . . הפחות"). ויביא קרבנו . . (והוא הדין) אף שבשינויים (וכדמוכח מזה שבכ"י לטור שם בסוף הסימן העתיק ל' הרמב"ם כצורתו) — ונתבאר בהתועדות.

(6) רפ"ז.